

Dominium
Sednicz

~ 1890 - 1940 ~

Ú v o d.

Päťdesiat rokov je doba, ktorá už môže byť podnetom k pohľadu nazpät. Aby sa budúcemu pokoleniu oživila minulosť a spolupracovníkom rodiny bol názorne predvedený ich podiel na vytvorenom diele a bola im vyslovená vďaka, zostavil a vydal tieto stručné dejiny panstva Lednice Rupert Schreiber.

Lednické Rovne, jeseň 1940.

Tento výtlačok má číslo 40

a jeho majiteľom je:

Dr. Jozef Majmon

Hrad, teraz zrúcaninu Lednicu, dal vystavať asi v r. 1320 údajne Václav Bielik de Kornic, pochádzajúci z Poľska. Menovaný a jeho syn Šebastián boli lúpežní rytieri. Z ďalších majiteľov — ktorí získali hrad čiastočne ako léno, čiastočne ako dedičstvo — mali by sa ešte spomenúť: Blasius Podmanický a jeho synovia Ján a Rafael. — Posledný má pekný náhrobník z r. 1558 v kostole v Považskej Bystrici. Ďalej Imrich Telekessy, bol popravený v r. 1601. Františkovi Dobó de Ruska daroval Rudolf II. hrad Lednicu, dvor Rovna s mlynom, právo jarmočné v Púchove a v Lednici; dediny: Lehota, Kvášov, Viderná, Dubková, Lysá, Lúky, Malá Breznica, Dohňany, Zárieč, Mestečko, Nimnice, Zbora, Upohlav, Mostište, neskoršie pristúpily k tomuto ešte dediny: Streženice, Rovne, Hoština a Veľká Breznica (Zubák chýba). Ďalší majitelia sú: Zeleméry, Michal Lorántffy de Serke. Jeho jediná dcéra Zuzana, vynikajúca osobnosť a horlivá kalvínka, vydala sa v r. 1616 za Juraja Rákoczyho I., čím panstvo Lednica prešlo do majetku tohoto slávneho rodu. Osadila v Púchove a v Lednici pred protireformáciou utekajúcich živnostníkov z Moravy; boli to predvážne súkenníci, patriaci k „Českým bratom“, medzi ktorými bol i ich kazateľ Drábik, spolužiak Komenského.

František Rákoczy II. pravnuke Juraja I., potreboval pre svoj odboj peniaze a dal v roku 1700 do zástavy panstvo Lednické nitrianskemu biskupovi Ladislavovi Matyasovskému. Syn jeho synovca a dediča, ktorý zomrel v roku 1751 ako „Pán Prečin Lehotky a Lednice“, vystaval kostoly v Lednici a na Rovniach a kaplnku Sv. Anny, ktoré nosia i jeho erb. Hrad Lednicu zničil asi v roku 1720 požiar, od tohoto času rozpadával. Majiteľom panstva je od roku 1767 vnuk Júlie Barbory Rákoczyovej (vydatej Aspermontovej), Ján Gobert Aspermont-Linden, gróf von Renck-

heim. Uznávajúca listina uvádza: Lednicu, Púchov, Lehotku, Rovne, Horenice, Kvášov, Hornú Breznicu, Hrabovku, Streženice, Dohňany, Dolnú Breznicu, Zboru, Mostište, Lazy, Lysú, Zubák. Syn toho istého mena, Ján Gobert Aspermont, narodený v roku 1757 je tvorcom Rovní; čo je tuhá pekné, najmä park, je jeho dielom. (Načim podotknúť, že Rupert Schreiber napísal dielko „Geschichte von Burg Lednic, Herrschaft Lednicz und Grossgrundbesitz Lednické Rovne“ v roku 1935, a v ňom podrobne opisuje dejiny hradu pred rokom 1890. Jeden výtlačok týchto dejín je pripojený k hospodárskemu plánu z roku 1935 v kancelárii veľkostatku).

Gróf Aspermont zomrel v roku 1819; dedičkou po ňom bola jeho dcéra Mária Ottelina, manželka grófa Juraja Erdödyho. Ich dcéra Františka zdedila panstvo v r. 1866. Vydala sa za baróna Filipa Skrbenského de Hrište. Ich syn, tiež Filip, prevzal v roku 1873 panstvo Lednické, má ale vydržovať svoju matku a vyplatiť svoje sestry. Tieto zaviazanosti asi spôsobili, že bol prinútený odpredať tento svoj rodinný majetok. Takto prešlo potom panstvo Lednické do majetku Jozefa Schreibera, narodeného v roku 1835, sklárskeho továrnik z Moravy (o ktorom vyšlo vo vydavateľstve Jos. F. Rimplera — Haida v Čechách dielko „Starý Schreiber“ od Jána Bártu v českej a nemeckej reči) dňa 1. novembra 1890 (podľa kúpnej zmluvy zo dňa 15. X. 1890; jej pôvodina je u Eduarda Schreibera, opis pod IV/a v archíve veľkostatku). Kúpna cena činila 430.000 zl. Nehnuteľnosti sa nachádzali v nasledujúcich katastrálnych obciach: Rovnye, Horenicz, Kvásso, Lissza, Strezse-nicz, Mesztecsko, Mostistye, Dohnan, Zubák, Felső Breznicz, Alsó Breznicz, Laaz, Precsin Lehotka, Veszka Bezdedó, Hrabovka, Zbora, Lednicz, Púchov. Majiteľ panstva bol patrónom Lednice a Púchova, musel trpieť doživotné užívacie právo veľkého kaštieľa s vedľajšími budovami a parku pi. barónky Františky Skrbenskej rod. grófký Erdödy († 18. VIII. 1894). Statok má tieto práva: rybárske vo Váhu, prievoznú (u dvora Regina) a vodnú (mýtno mlynské právo). Časť kúpnej ceny 180.000 zl. bola hneď v hotovosti zaplatená, ostatná časť 170.000 zl. mala sa zaplatiť v štyroch rokoch a ako hypotéka zostalo 74.000 zl. s 5% úrokovaním (v r. 1904 bolo všetko zaplatené).

Stav v r. 1890 opisuje sa takto. Veľký kaštieľ (v Rovniach) mal iba vnútorné okná jednoduché, vonku boli šalugátre. Vedľajšie budovy boli šindľom pokryté. Malý

kaštieľ (v Prečín Lehotke) mal na severnej strane balkón; na slnečnej strane s nádherným výhľadom na Považie boli hadicové záchody. Tuná bola prestavba hneď prevedená. Jozef Schreiber býval vždy v tomto malom kaštieli, veľký kaštieľ mal iba hosťovské izby; v časti pri hradskej mal od r. 1896 Eduard Schreiber svoj mládenecký byt, býval tu až do roku 1910. Veľký kaštieľ nemal nijaké záchody, panstvo používalo skladacie stolice kálacie. Už i tieto jednoduché prispôsobenia sa k civilizácii ukazujú, že bolo treba značnej práce. Práve tak ako všetky panské budovy, boli i hospodárske budovy statku veľmi zanedbané, pálenica v terajšom jednoposchodovom obytnom dome, maštal pre kravy v terajšom dome pre služobníctvo. V Rovniach boli 3 krčmy: panská, Goldsteinova a Schlesingerova. Jedenia ani v jednej nebolo dostať, ani len chleba; ako nápoj bolo možno kúpiť iba takzvaný „za tri“ (vodou rozriedený zemiakový surový lieh, za tri grajciare deci) a ako prepychový nápoj slivovicu. Mäsiara, pekára, obchodníka tuná vôbec nebolo. Jozef Schreiber a jeho úradníci týždenne raz posielali nakupovať do Púchova; tieto nákupy musely stačiť na 7 dní; preto sa požívalo ako mäso iba údenina.

Okrem hlavného dvora boli ešte dvory: Prečín Lehotka, Štepnica, Dolná Breznica, Bukovina, Lednica (dnes menom „pivovar“, keďže bol tuná kedysi pivovar), Zubák, Vieska, Regina-dvor (pomenovaný po manželke Aspermonta, Reginy, † 1816; plány tohoto dvora vyhotovil slobodný pán Kaschnitz asi v r. 1800. Jeho pomník náhrobný nachádza sa na stene starého kostola).

Krásne ležiace rovinné pozemky dvorov Rovne a Prečín Lehotka boli zbahnené, miestami rákosím zarostené; ja sám som videl asi v roku 1895 na dolnej tabuli v Horeniciach ľudí prenájomníka Schlesingera stojacich boso vo vode, ako žali. Lesnú správu zastával vtedy až do roku 1890 Cservinka, ktorého predstavený a súčasne hospodársky správca statku bol Stankovics.

Jozef Schreiber menoval za lesného správcu a svojho dôverníka synovca Jána Zlámala (najstaršieho syna lesného olomúckej kapitoly v Březi a jeho manželky Rozalindy, dcéry „Tršického strýka“ Schreibera), absolventa lesníckej školy v Eulenbergu. Tento mal na starosti správu lesa a statku. Rozvoj hospodárstva započal sa pod vedením Eduarda Schreibera, ktorý absolvoval v r. 1894 hospodársku školu v Oberhermsdorfe a praktikoval u Lichtensteina v Kromau (Južná Morava) tiež u baróna Solymosyho v Ó-Szönyi (pri Komárne). V roku 1896 prišiel potom

na Rovne. Jeho smysel pre praktické využitie teoretických vedomostí (majúc všetky občianske ctnosti) učinil za niekoľko rokov zo stredovekého extenzívneho hospodárstva moderné intenzívne hospodárstvo. Všetky pozemky boli drenážované (prevedené drenážnym majstrom Jung-om z Oberhermsdorfu, teda z takého okolia Sliezska, kde sa už asi od roku 1800 drenážovanie prevádzalo), hlboko poorané, takže už v roku 1900 mohlo sa započať pestovaním cukrovej repy. Pred rokom 1896 hovorilo sa o dobrej úrode, keďže sa urodilo 50 q zemiakov na kat. jutre; teraz neboli spokojní so 100 q-nou úrodou. Podobne tomu bolo samozrejme s obilím a krmivom; trojpolné hospodárenie prestalo. Iba vyššie ležiace vrškové pozemky (Trstenec, Dehetník), kde rozvážanie hnojiva nebolo možné, zostali ležať úhorom. Vo dvore Rovne vystavala sa pálenica (staré miestnosti sa prestavali na obytné miestnosti), maštal' pre kone (miesto starej zhorenej), maštal' pre kravy s mliekárstvom (zo starej sa prestavaly byty), mostová váha, nový dom pre služobníctvo (pri sýpke); prestavaná bola tiež kováčka a kolárska dielňa a malá sýpka.

Jozef Schreiber mal jedného koníčka; chcel vzdialené dvory, i pri zlej akosti pôdy premeniť na výnosné objekty. Napriek svojej ustavičnej žalúdočnej chorobe, bol svojím vozíkom takmer denne na cestách a všetko kontroloval: dvor Bílie, ktorý vystaval na miesto starej ovčiarne „Bukovina“ zvanej, na zlej poľnej ceste vysoko ležiaci dvor Štepnicu (kde na horninách zamestnával hanáckeho gazdu); dvor Viesku (v doline nad Púchovom); potom pohodlne ležiaci dvor Dolnú Breznicu a dvor Regina. Chcel ďalej prikúpiť malé zemianske majetky: Nozdrovce (niže Ladiec) a Medné (jedna stará mapa o Rovňanskom statku ukazuje ako hraničných susedov zemanov z Hôrky a zemanov z Medného; to znamenalo, že tieto dve obce boli obývané slobodnými na rozdiel od poddaných). Eduard zmaril zamýšľaný príkup a podarilo sa mu presvedčiť otca, že jeho nesmierna námaha so vzdialenými dvormi je celkom márna, lebo pozemky a nedostatočný dozor nad nimi znemožňuje výnosné hospodárenie. Dvory Bílie, Štepnica a Vieska boli teda dané do prenájmu; prenájomníci vyšli na mizinu a zostali za nájomné dlžní. Eduard Schreiber bol moderným hospodárom, čo dokazuje i to, že nejazdil na koni: od roku 1905 kontroloval pozemky, cestujúc na svojom malom aute — prvom to v župe trenčianskej — po poľných cestách udržiavaných vo výbornom stave a týmto spôsobom mohol za niekoľko hodín prezrieť všetky pracovné miesta.

Po smrti Jozefa Schreibera († 17. XI. 1902) byly tieto dvory rozpustené, resp. predané. Dvor Bilie sa premenil na letný pasienok, najmä pre mladý dobytok. Dvory Vieska a Štepnica byly odpredané. Odpredané byly početné krčmy, ktoré nemaly licenciú (podľa maďarského zákona bola licenciá viazaná na osobu, nie však na dom). Dvory Zubák a Lednica byly už v roku 1895 rozpustené, pozemky dvoru Dolná Breznica sa obrábaly z dvoru Rovne, taktiež i dvor Regina; pre posledne menovaný dvor bolo treba udržovať horenický prievoz; tento dvor v roku 1919, práve pred účinnosťou zákonov o pozemkovej reforme, odpredaný^{kec} sedliakom zo Zubáku za Kč 332.000 (podľa aktu IV 58). Z tejto sumy bola hypotéka, zafazujúca statok od vystúpenia Maxa Schreibera, — ktorú r. 1914 zdedila jeho univerzálna dedička Lydia Schüllerová — jej hned' vyplatená a z pozemkovej knihy vymazaná. Dvor Rovne s Trstencom, Dehetníkom a Reginou pozostával z ornej pôdy vo výmere asi 600 kat. jutár (1 kat. jutro 0.58 ha). V rokoch 1923 — 1925 bola pozemková reforma na hospodárskych plochách prevedená (pozri neskôr), a po jej prevedení snížila sa výmera hospodárstva Rovne asi na 300 k. j. a to v obciach Lednické Rovne, Prečinská Lehotka, Horenice, Dolná Breznica a Beluša. Dlhoročný vedúci pálenice a neobyčajne nadaný správca Hermann Haas zomrel v roku 1923 a keďže Eduard Schreiber po 28-ročnom najintenzívnejšom účinkovaní nemal žiadnu vôľu priúčať nového človeka a prispôbiť sa k novému politickému a sociálnemu poriadku, bol dvor Rovne od 1. marca 1924 na 12 rokov daný do prenájmu Eugenovi Nathanovi, (ktorý bol predtým správcem u Ludviga Singera v Pomínovciach a Horovciach). Prenájomné činilo 162.5 kg žita po kat. jutre.

V roku 1890 mal statok výmeru asi 8.300 kat. jutár, z toho 3.300 k. j. tvoril les. Tento pozostával v prevažnej časti z bukového, ďalej jedlového a borového porastu; smrek, dub a javor bol iba v malom počte zastúpený. Nakoľko bukový porast pre vysoké percento palivového dreva nikdy nemohol byť stromom výnosným, — byly pokusy o jeho čo najskoršie odstránenie; prv sa nevedelo, čo sa má započat' s tak veľkým množstvom vyrúbaného palivového dreva. Otázku túto sklársky továrnik Jozef Schreiber riešil hned' a to dôkladne a na dlhé desaťročia. Vystaval totiž sklárňu s generátormi na plyn z dreva. Z dvoch vedľa seba ležiacich dvorov v Prečín Lehotke vystaval robotnícke domky, resp. kanceláriu, skladište, viazarňu a brusiareň, vystaval k nim huty a továreň pracovala už v roku 1892. Na začiatku sa vyrábalo tabulové sklo, ktoré sa v Maďarsku nevyrábalo.

Čo bolo však príčinou toho, že výroba tabulového skla predsa nešla, nie je známe. Jozef Schreiber sa s výrobou tabulového skla nikdy nezaoberal a jeho zať Fridrich Schüller zjavne nemohol prekonať detské choroby novej továrne. Následkom toho už v r. 1893 sa továreň premenila na výrobu dutého skla, jedna huť vyrábala lisované a druhá najjemnejšie stolné sklo. Práve tak ako svoje pozemky a lesy, Jozef Schreiber miloval z celého srdca svoju továreň v Rovniach a tak sa nemohlo iné očakávať než to, že vyrobený tovar stal sa čoskoro svetoznámy a továreň, (ktorá bola daná do prenájmu firme Jozef Schreiber a synovci Viedeň), donášala dobrý zisk.

Ako bolo hore uvedené r. 1890 výmera lesnej pôdy činila asi 1.900 hektárov (dnes činí 3.600 hektárov, teda takmer dvojnásobne toľko). Vtedy došlo k zalesneniu všetkých vrškových rolí a ovčích pašienok, väčšia časť týchto ploch bola zalesnená za krátkych 10 rokov. Vysádzala sa takmer iba svrčina, menej modrina a vysiala sa jedľa (najmä na Žrnovej). Synovia a dediči Jozefa Schreibera samozrejme pokračovali ďalej v zalesňovaní holých ploch, hoci aj nie v takej veľkej miere. Otcovi ako továrnikovi stály k dispozícii značné príjmy a keďže on pre svoju osobu takmer nič nepotreboval súc predchnutý iba myšlienkou stvoriť dačo z ničoho a zanechať svojich 8 detí raz v dobrom hmotnom položení, vložil prevážnu časťku svojich príjmov do svojho, jemu tak drahého statku; činilo to omnoho viac ako milión korún. Väčšie plochy boli znova zalesnené a to: revír Lednica: Žrnová, Veliké Pole, Široký Snoch; — revír Zubák: medzi Veľkým Poľom a Potumiem, Miklové Lazy, — revír Streženice: Dlhá Lúka, Sedláčka; potom Javorník, Niva Prikre, Grunich, hranica Zubák-Lysá, neskôr Kvašovský háj (s Breziem), roľa Benkovec.

V roku 1933 zomrelý lednický hájnik Martin Wohlschlager rád rozprával o minulých časoch: „Celá Žrnová — výjmuč niektoré malé lesné parcely a deputátne pozemky — bola ovčím pašienkom (keď sa tuná v roku 1904 siala jedľa, mal pod dôzorom 400 ľudí). Drevo nemalo takmer nijakú hodnotu, vo väčšom množstve sa nič nemohlo predať, nebolo kupca. Keď tu i tam raz sedliak potreboval jedon klát (väčšinou jedlu na spracovanie šindefa), vyhľadal si ho v lese, a keď hlásil hájnikovi, že ho chce kúpiť, hájnik to oznámil ďalej správcovi statku do Rovneho ako nejakú udalosť. Správca statku jedného pekného dňa vyšiel potom spolu s hájni-

kom a kupujúcim na miesto. Tam sa nazieralo, jednalo sa sem i tam, kým potom kupujúci za 60 grajciarov až 1 zlatku konečne strom kúpil." Nielen Žrnová, ale i všetky hore uvedené plochy boli predtým pašienkami. Na týchto tu i tam rástol bor, medzi borom niekoľko zakrpatených brezov a mnoho borovičky. Ja sám sa ešte pamätám na to, ako vyzeral celý svah Brezia (Dolná Breznica): zlá tráva, zarastnutá ojedinele brezom a borom, všetko vyhľadované. Tento „Porast“ bol v r. 1907 spracovaný na palivové drevo a potom sa hneď previedlo zalesnenie.

Keď Zlámal (v r. 1891) prišiel na Rovne, na celom pánstve nebolo údajne ani len jedného hraničného kameňa. Ustálenie a označenie hraníc, mnohé s týmto spojené urovnania so susedmi už i sami o sebe boli veľkou úlohou a je obdivuhodné, že všetko bolo vykonané do r. 1900. Počet obyvateľov bol v tom čase síce značne menší a nebojovalo sa vtedy o každý štvoročný meter pozemku tak ako teraz. Pri veľkej svojej zaneprázdnenosti našiel si Zlámal čas i na to, aby dozeral pri dôkladnom prevádzaní regulácie rieky Váhu u dvora Regina, Horenic a Hôrke, ktoré previedol Jozef Schreiber štátnou subvenciou.

Pri zalesňovaní sa prihodily samozrejme i chyby; holiny, ktoré boli vystavené silnému severnému vetru (najmä hrebeň medzi Zubákom a Lysou) sa nemaly zalesniť výlučne smrekom. Toto však môže byť odpustené, lebo za niekoľko málo rokov z ničoho les vytvoríť, nie je maličkosťou a les predsa len utvorený, bol tuná. V roku 1890 vyšiel v Maďarsku zákon o vicinálnych cestách; výstavba silnice do Lednice a Zubáku bola hneď do behu daná, pozdĺž brehu „Tustá Hora“ nejestvovala dosiaľ žiadna cesta, išlo sa v potoku. K výstavbe cesty prepustilo pánstvo pozdĺž brehu jedon šiať pozemku. Behom niekoľkých rokov utvorila sa z nemožnej poľnej cesty, dobre udržiavaná silnica, iba teraz sa mohlo myslieť na odvážanie klátov. Za účelom svážania veľkého množstva palivového dreva (sklárňa sama potrebovala ročite asi 10.000 prm) zaopatrilo sa povolenie na plavenie dreva, potok z Lednice a Zubáku musel byť regulovaný a vystavaný a zariadil sa priestor na splav dreva — ukončenie celého zariadenia — v Dolnej Breznici. Voda splavovala najmä pri jarných sňahových odmäkoch priemerne 8.000 prm. dreva. Na splave urovnané palivové drevo bolo odovzdané sklárne a od teito s poľahmi odvezené. Jarné splavenie dreva trvalo obyčajne jedon týždeň, ktoré privolalo k večerému mnohých pozorovateľov z Rovní. Tuná, za kaplnkou Sv. Anny stál splav

až do r. 1925. Splav mal národohospodársky veľký význam; brehy potoka museli byť chránené, koryto zúžené, čím sa sedliakom, majiteľom brehov dostala nová úrodná zem.

Ján Zlámal, postavou obor, mal isté a tiché vystúpenie, úplne nenápadne konal svoju prácu, nevyvolajúc na seba pozornosť. Ako jeho najlepši spolupracovníci majú sa spomenúť: adjunkt Gerl (neskôr vedúci statku gr. Lichnovského v Grätze pri Opave) a Michal Hausknotz (neskôr lesmajster v Pruskom). Nakoľko sa Zlámalovi naskytl podstatne väčší pracovný priestor v lesných Karpátoch haličských, opustil koncom roku 1900 Rovne. Jeho nástupcom bol Emil Klose, ktorý prišiel od Kinského z Krasna; bol to spoľahlivý kancelársky úradník. Keď v r. 1908 opustil Rovne, zaujal jeho miesto (lesný revíru Streženice) Michal Hausknotz.

Po Jozefovi Schreiberovi, zosnulom 17. novembra 1902, zdedili pánstvo Lednicu jeho synovia Eduard, Max, Alfréd a Rupert v rovnakých štyroch dieloch. Eduard bol tu už od r. 1896, bol teda dokonale zapracovaný. Max bol zo začiatku činný v rovňanskej sklárni; keďže toto pôsobíšte mu však málo vyhovovalo, v r. 1903 zanechal huť a prevzal správu lesov a pánstva, ktoré viedol v duchu Jozefa Schreibera a Zlámala. Púchovský patronát bol prevedený na nitrianske biskupstvo za výkupnú cenu 23.825 Kr za kostol a faru a 1.515 Kr za základiny; príslušná smluva bola uzavrená v r. 1909 (Akt. IV/46). Smluvou zo dňa 9. VII. 1909 (IV/44) bola sklárňa Lednické Rovne, prenajatá dotiaľ firmou „Sklenné hute predtým J. Schreiber a synovci Viedeň, predaná menovanej firme. Príčinou toho bolo, že firma žiadala od pánstva na rozšírenie závodu potrebné prestavby a novostavby, ktoré do prenájmu dávajúci neboli ochotní previesť.

V roku 1910 bola otvorená dlho zamýšľaná miestna železnica Teplá — Nemšová — Lednické Rovne. Pánstvo upísalo základné účastiny tejto železnice v sume 70.000 Kr a prepustilo bezplatne potrebné pozemky. Vtedy obstarávaly premávku tri vlakové súpravy, teraz je ich osem. Stanice pre osobnú a nákladnú dopravu boly dotiaľ: Púchov, Beluša a Nemšová.

Max Schreiber sa s Alfredom nemohol znášať a preto sa snažil odpútať sa od Rovní, kúpnu smluvou zo dňa 12. VII. 1911 (Akt IV/50) prešiel jeho podiel

v rovnakých čiastkach na jeho bratov spolumahiteľov. Kúpna cena činila 600.000 Kr, polovica bola splatná hneď, kým druhá polovica bola so 4 $\frac{1}{2}$ % -ným úrokom hypotekárne zaistená. Podľa smluvy sú nehnuteľnosti označené v týchto obciach (v zátvorke terajšie pomenovania): Ledniczróna (Lednické Rovne), Percsényszabadi (Prečín Lehotka), Fehérhalom (Lysá), Alsózbóró (Zbora), Ledniczkisfalu (Lednická Lehota), Felsőnyiresd (Horná Breznica), Alsónyiresd (Dolná Breznica), Bélagyertyános (Hrabovka), Dohány (Dohňany), Kiserdő (Hôrka), Bezdédfalva (Vieska Bezedov), Magasi (Horenice), Láz (Lazý), Kebeles (Streženice), Trencsénfogas (Zubák), Puhó (Púchov nad Váhom), Lednicz (keďže je to historická obec, meno nebolo zmenené, dnes Lednica), Kvassó (Kvašov).

Asi v r. 1905 boli všetky obecné mená pomad'arčené, ponechali sa iba historické označenia obcí.

Alfred Schreiber bol činný niekoľko rokov v Sklenných hutiach, v r. 1911 zanechal toto svoje účinkovisko a je činný od toho času na statku.

Rupert Schreiber praktikoval so začiatku v rovňanskej sklárni, neskôr sa stal jej technickým vedúcim a opustil firmu v r. 1911, kedy sa stal vlastníkom panstva v $\frac{1}{3}$ podiele. Sotva sa tuná pod vedením nadlesného Hausknotza zapracoval, vypukla v lete r. 1914 svetová vojna. Alfred a Rupert Schreiber narukovali, znášal teda celú ťarchu zase Eduard Schreiber sám. Stávalo sa, že nebolo ani jedného lesného úradníka doma, každý bol narukovaný. V r. 1916 podarilo sa vyreklamovať nadlesného Hausknotza; tento nás však už v r. 1917 opustil, prijal miesto na susednom veľkostatku Pruské, ktorý práve zakúpila Budapeštianska Pozemková Úverná Banka od württenberského grófa Königsegga za 7,000.000 Kr. Po vojne na jeseň r. 1918 nemalo panstvo ani jedného vyššie kvalifikovaného úradníka; keďže Augustin Tscherner bol zapracovaný ako bývalý lesný revíru Streženice a ako dôchodný, stal sa nadlesným.

Na jeseň 1918, po rozpadnutí Ústredných mocností, práve utvorená Československá republika zabrala dotiaľ k Maďarsku patriace Slovensko. Od tohoto času nebola úradnou rečou maďarčina, ale slovenčina, resp. čeština.

Zistilo sa, že počas vojnových rokov rúbalo sa drevo ďaleko pod etátom, následkom čoho sa ušetrilo asi 75.000 m³ dreva. Vicinálna cesta vedúca do Lednice a

Zubáku bola však v zlom stave. Vo vojne sa len ničilo, mohlo sa teda počítať s veľkým dopytom po dreve. Ak sa malo teda usporené drevo pre očakávateľnú konjunktúru vyrúbať, musel sarobiť dajaký technický prostriedok na jeho svážanie. Voľba padla na lesnú dráhu 76 cm širokú s parným pohonom, koľajnicami v profile 12 kg po 1 bežnom metre; kalkulácia dokázala jej výnosnosť. Projektovaním bola poverená pražská firma „Ferrovía“ pre stavbu priemyselných dráh, a projekt vypracovaný v rokoch 1919—1920 Ing. Černým. Táto firma bola poverená i dodaním materiálu potrebného pre dráhu (koľajnice, lokomotívy, nákladné vozy). Projekt bol na jar r. 1920 hotový a Ing. Černý vstúpil do služieb veľkostatku, aby dosiahol úradne stavebné povolenie, zaistil pozemok potrebný pre stavbu dráhy a previedol samú dráhu. Politická obchádzka projektovanej dráhy, ktorá mala mať za následok udelenie stavebného povolenia, nebola však nikdy vypísaná. Rupert Schreiber chcel započat' so stavbou až po obdržaní vrchnostenského povolenia a po výkupe pozemkov v Dolnej Breznici, Lednici a Lednickej Lehote. — Ing. Černý zastával stanovisko, že so stavbou má sa započat' vždy ešte pred vybavením týchto otázok. Alfréd Schreiber bol tiež jeho náhľadu a tak sa započalo v septembri r. 1920 so zemnými prácami počnúc od stanice Lednické Rovne. S prácou bola poverená stavebná firma Petlach a Haugwitz z Uh. Brodu, ktorá sa však neosvedčila a onedlho stroskotala.

Po prevrate prišli na Slovensko z historických zemí, najmä z Čiech, obchodníci s drevom a konjunkturálni rytieri v domnení, že tu zbohatnú za niekoľko mesiacov. Zakupovali celé lesy, často za fantastické ceny. Ich osud bol rozmanitý. Keď sa zakúpené drevo hneď vyrúbalo, odviezlo a ďalej predalo, zostal väčšinou pozoruhodný zisk. Niekedy však manipuláciu oneskorene započali a zdĺhavo exploatovali, medzitým ceny dreva stratily svoju vzostupnú tendenciu, ďalej predaj dreva nebol už tak ľahký, robotníci a furmani prišli medzi časom na to, že aj oni môžu mať zisk zo stúpania cien a tak všetko spolupôsobilo, aby takýto špekulant bol zničený. Podobný človek sa zjavil i u nás (Schmidt z Rakovníku), zakúpil veľké množstvo (buk v „Keble“ a jedlu v „Slabikovci“) dreva (s týmto kupcom vyjednával Alfréd Schreiber) a složil zaň milióny. Tieto a podobné peniaze boli určené pre investície.

Počas roku 1920 cena dreva ešte stále stúpala, potom zostala nezmenená, veľký popyt prestal. Teraz zase stúpaly ceny potrieb dráhy a potravín, s potravinami i pracovné sily. Obstarávanie peňazí, potrebných na výstavbu lesnej dráhy, stávalo sa stále ťažším.

V roku 1919 vyšly zákony o pozemkovej reforme a o dávke z majetku; v súvislosti s týmito zákonmi musely sa vypracovať obširné súpisy a priaznania. Tieto práce konal Rupert Schreiber, ktorý vo vtedajších kancelárskych úradníkoch našiel dobrých pomocníkov.

Alfréd Schreiber prišiel do styku s Akciovou spoločnosťou pre výrobu dreva „Lesná“ so sídlom v Prahe, ktorá sa v tom čase zaoberala s veľkolepými exploataciami. V roku 1921 bola uzavretá smluva, obsah ktorej znel v krátkosti takto: „Lesná“ obdrží našu celoročnú výrobu dreva na 10 rokov; platí nám za každý 1 m³ dreva na pni Kč 70.— za užitkové, Kč 35.— za palivové drevo; vystavá lesnú dráhu podľa projektu Ing. Černého na svoje útraty (preto bola cena dreva nižšie ustálená); prevedie prestavbu pily v Dolnej Breznici. Po 10 rokoch prejde táto pila a dráha bez náhrady do nášho vlastníctva.“ „Lesná“ dala sa do práce energicky, započala prestavbou pily a výstavbou lesnej dráhy a rýchlo postupovala dopredu. Našou povinnosťou bolo previesť výkup pozemkov, potrebných pre lesnú dráhu. Za pozemky dráhy v Dolnej Breznici bola vymenená dolná časť nášho pozemku „Trstenec“, pre výmenu v Lednici a Lednickej Lehote použily sa pozemky dvoru Bílie; celá roľa sa na to použila, za 1 štvor. meter žiadali sedliaci až do 15 štvor. metrov na „Ladovni“, okrem toho v hotovosti Kč 1.40. Pritom všetkom sme však neškodovali, keďže tieto pre lesnú dráhu obetované pozemky bol by i tak prevzal štátny pozemkový úrad. Za ovocné stromy — zlé, lebo sedliaci dobré nemali — muselo panstvo platiť až do 7.000 Kč po 1 kuse.

Konjunktúra však ani pre „Lesnú“ dlho netrvala, peniaze sa minuly. Stavba dráhy prestala, keď koľajnice byly složené až pri lednickej „Hromadkovej.“ Spoločnosť požiadala panstvo o zrušenie platnej smluvy. Po čulých pojednaniach, ktoré byly najmä Eduardom Schreiberom húževnato a šikovno vedené, došlo na jar r. 1923 k nasledujúcemu pokonaniu: Lesná si odvezie svoje drevo, odovzdá

pilu a lesnú dráhu a obdrží od nás Kč 850.000. „Éra Lesnej“ netrvala teda ani dva roky.

Na jeseň r. 1923, kedy sa Rupert Schreiber po 3-ročnom pobyte vrátil z Horného Rakúska, vyzeralo to v Lednických Rovniach asi takto: Moqueaux, úradník „Lesnej“ likvidoval zásoby dreva. Nadlesný veľkostatku (meno „panstvo“ už nebolo primerané duchu času) bol Augustín Tscherner, lesný adjunkt Vladimír Falk, ktorý práve skončil 10-ročnú revíziu. V zime r. 1922/23 boli veľké snehové víchrice, najmä v chotároch revírov Zubák a Lysá, v Javorníku a na Žrnovej; tieto chotáre ešte neboli dotknuté. Veľké časti kultúr zahynuly pod lesnými plevami. V lese nebolo furmana; v revíri Lednica odvážal drevo v tom čase jedon kôň s jeho dvoma majiteľmi „Čačany.“ Všetky budovy vyžadovaly dôkladnú opravu. Sieť lesných ciest bolo treba rozšíriť, lesnú dráhu predĺžiť k starým bukovým porostom „Kopanej“ a „Kobulinca.“ Tu sa ukázalo, že Tscherner nebol spôsobilý k intenzívnej práci; preto bol prepustený v mesiaci marci r. 1924 a na jeho miesto nastúpil ešte veľmi mladý, avšak spôsobilý a ambiciózný Vladimír Falk. Veľkostatok dlhoval „Lesnej“ Kč 850.000.—, Fondu pre zaopatrenie umelého hnojiva Kč 480.000 (tomuto Fondu platila sa dávka za drevo, počas vojny nevyťažené, resp. ušetrené; čo sa stalo s mnohými miliónmy tohoto fondu, nikto sa nikdy nedozvedel; umelé hnojivo sa za ne údajne žiadne nekúpilo). Najdôležitejšie práce boli vtedy: spracovanie polomov z roku 1922/23; obstarávanie lesných robotníkov a poľahov (cieľom sväzania k lesnej dráhe); výstavba a predĺženie dráhy až do „Kopanej“, potom „Kobulinca“; stará trasa Ing. Černého nebola viac užívaná; výstavba kôňskej dráhy od „Liščin“ k bukom z „Keble“ a do „Vlčkovej“. Čistenie kultúr, orezávanie suchých konárov týčkového dreva, založenie väčšej lesnej školký. Len čo dosiahla lesná dráha „Kobulinec“, tamojšie staré bukové porosty boli vyrúbané a to najmä v roku 1924—1926; v mesiaci auguste r. 1925 krátko trvajúci víchor vyvrátil všetok ešte tuná sa nachádzajúci bukový porast. V tom čase boli v depote Rovne zamestnaní drevorobotníci z Hornej Štubne, ktorí naložili denne až 6 vagónov bukovej guľatiny pre firmu „Solo“, továreň na zápalky. Veľké množstvo spracovaného palivového dreva prevzala sklárňa, časť vybraného prvotriedneho dreva sa odoslala železnicou moravským zákazníkom. Len čo sa staré drevo zo zadnej časti Lednice odstránilo a odviezlo, bola táto časť lesnej dráhy odmontovaná a materiál sa použil pre novú dráhu vedúcu nad sedlom Novosad do Zubáku.

Medzičasom staly sa mosty dráhy stavané z dreva Ing. Černým nespôsobilé na prevoz, musely sa teda odstrániť a byť nahradené alebo násypom zeme, resp. železnou konštrukciou alebo obidené (nová dráha Bilie bez mostu). Trasovanie obstarával vedľa svojej ostatnej práci nadlesný Falk.

Starý ^{sta}splav (za kaplnkou Sv. Anny) ktorý sa používal až do r. 1925, od začiatku roku 1890 splavil z troch revírov na potokoch mnoho a mnoho tisíc prm. dreva. V roku 1924 vystaval sa vyše píly v Dolnej Breznici nový splav, ktorý začal pracovať r. 1925. Drevo z okolia lednického potoka svážala od r. 1924 lesná dráha, tuná nebolo nič na plavenie; nový stav bol iba pre potok Zubák; keďže lesná dráha viedla tesne pozdĺž prihrady, na nahromadenej vode plávajúce palivové drevo nakladalo sa priamo do nákladného voza lesnej dráhy. Úradné povolenie na plavenie dreva prestalo v roku 1928. Náčelník púchovského okresu Brandstiller robil také ohromné ťažkosti (údajne na naliehanie jednotlivých obyvateľov z Hor. Breznici) pri obnovení tohoto povolenia, že sme povolenie už nevymáhali. Náhrada za tento dopravný prostriedok bola na porúdzi, lebo v r. 1930 bola stavba lesnej dráhy až po jej konečný bod (pri potoku v zadnej časti revíru Zubák v 19.7 km) ukončená; od r. 1919 až do r. 1930 vyžiadala si dráha investičný kapitál v sume cez Kč 10,000.000.—. Teraz sa svážalo i odtiaľto všetko drevo lesnou dráhou do Rovní (výjmc drevo nachodiace sa na úplne predných oddieloch). Posledné plavenie bolo na jar r. 1929, po zime bohatej na sneh (1928/29) nie však bez bojov s okresným náčelníkom, ktorý chcel prácu zastaviť, keďže povolenie na plavenie v r. 1929 už neplatilo.

Pokusy vysádzaním kanadských topoľov započaly v r. 1927, najprv na dolnej časti parku, potom v revíroch. Od r. 1934 vysadila sa tuná ozimá lipa.

Skúsenosť nás poučila, že pri predaji dreva veľkoobchodníci nie sú žiadanými sprostredkovateľmi. Málo sa namáhajú, aby svoje drevo draho predali, tlačia však dolu silou-mocou ceny pri nákupe. V časoch krízy sa však vôbec nestarajú o odpredaj dreva. Vtedy sme si teda povedali: čo vedia obchodníci, musíme dokázať i my, a snažili sme sa teda veľko- a medziobchodníkov podľa možnosti vylúčiť a zasielať drevo priamo detailistom, ba čo viac, samým spotrebiteľom. A keďže je obchod zdravý iba vtedy, keď sa ide podľa hesla: „Ja dám tovar, ty dáš peniaze“, predaje úverové boli zastavené a predávalo sa iba za vopred platené hotové pe-

niaze, zákazník musel dať aspoň závdavok, zvyšok za vagón sa zaplatil dobierkou. Zákazníci síce nariekali, lebo u obchodníkov, na rozdiel od nás, mali úver, ale predsa len kupovali a kupujú, lebo tovar je lacnejší ako u medziobchodníka, je vždy taký, aký potrebujú, a ďalej preto, lebo sú veľmi rýchlo obslužení. Princíp môjho otca Jozefa Schreibera: „Zasielať vždy len dobrý tovar a dať si ho dobre zaplatiť“, bol takto dodržaný. Nie je to nič zvláštneho, že keď si zákazník objedná istý druh reziva, drevo sa pre tento cieľ predpoludním v lese vyrúbe, večer sa lesnou dráhou dovezie, druhého dňa predpoludním sa na pile poreže a hneď odošle. Iba jednotliví dôveryhodní veľkoobchodníci majú krátkodobý a malý úver. Čo sa druhu týka, našou snahou je, každý kus dreva podľa možnosti dobre speňažiť; čo sa dá dosiahnuť iba pri okamžitom prispôbení sa súčasným trhovým pomerom. U nás nejestvuje pohodlný chod, celý podnik je vlastne jedinou továrňou na drevo. Spracovanie dreva sa prevádza tak, že pri prispôbení sa súčasným trhovým pomerom vyrábajú sa podľa možnosti vždy tie druhy, ktoré majú odbyt a cenu. Obe pily na Lúkach pod Makytou a v Dolnej Breznici spracúvajú kláty na rezivo. Ďalšie hlavné výrobky sú: banské drevo, výrezy, studničné bidlá, plotné tyčky, pražce, tesané a palivové drevo. Najväčšou odberateľkou palivového dreva je ešte stále rovníanska sklárňa.

Predaj vedľajších úžitkových plodín (stelivo, tráva, halúzie, jahody, maliny) prevádza sám revír a pretože lesný personál obdrží z výťažku prémii, odbyt plodín sa podstatne zvýšil. (Toto zaviedol Alfréd Schreiber v r. 1927.)

Dosiaľ tunajšou sklárňou prenajatý malý kaštieľ bol v r. 1925 sklárni odpredaný spolu s pozemkom, nachádzajúcim sa pod týmto komplexom. Práce, spojené udržiavaním objektov, najmä strechy v dobrom stave, boly by vyžadovaly viacročné nájomné.

Na základe zákona o pozemkovej reforme musely sa v roku 1920 prihlásiť všetky pozemky. Pozemky všetkých statkov, presahujúce výmeru 250 ha, boly automaticky „zabrané“, t. j. vlastník stratil právo svojimi pozemkami voľne disponovať. Čo sa týka poľnohospodárskej plochy, pozemková reforma bola v roku 1923 prevedená; odovzdali sme Pozemkovému úradu (a tento postúpil ďalej sedliakom) 405 kat. jut., 333 štvor. siah v nasledujúcich obciach:

Lednické Rovne	„Hliník”, roľa asi	7 kat. jutár
Prečinská Lehotka:	„Moravky”, roľa	19 „ „
	„Trstenec”, roľa	23 „ „
	„Luško”, lúka	5 „ „
Horenice:	„Špic”, roľa	7 „ „
Dolná Breznica:	„Trstence”, roľa	39 „ „
	„Ostrá Hora”, pasienok	37 „ „
	„Dehetník”, lúka	68 „ „
	ovocná záhrada	5 „ „
Kvášov:	roľa a lúka	146 „ „
Lednica:	Bílie, lúka	2 „ „
Zubák:	„Lazy”, pasienok	44 „ „
	„Lány”, roľa	1 „ „

(okrem pozemkov, použitých pre lesnú dráhu v Dolnej Breznici a v Lednici „Ladoven-Bílie” = asi 75 k. j. rolí). Za tieto sme obdržali od Štátneho pozemkového úradu v r. 1926 (za pozemky Kč 128.648 + meliorácie Kč 28.000 spolu) Kč 156.648, ktorá suma bola poukázaná daňovému úradu v Púchove v prospech konta dávky z majetku. Tuná poznamenávame, že tieto plochy mali niekoľkonásobne vyššiu bežnú hodnotu ako obdržaná „náhradová cena”. Výmerom č. 27.465 23-II/4 zo dňa 1. III. 1924 Štátneho pozemkového úradu v Prahe bolo nám podľa §-u 11. záborového zákona prepustené zo záboru 221 ha 71 a 42 m² a ďalšie prevedenie pozemkovej reformy týkajúcej sa takmer výlučne lesných plach bolo odložené na neskoršiu dobu.

Vo veci lesných plach započali sa pojednávania v r. 1928, a skončili sa dňa 24. X. 1930 dohodou. Podľa tejto dohody mali sme odovzdať 1550 kat. jutár (najmä revír Streženice) za náhradovú cenu. Táto dohoda nebola prezídiom Štátneho pozemkového úradu v Prahe schválená. Ďalšie dlhotrvajúce pojednávania viedly k druhej, dňa 18. X. 1934 uzavretej dohode, podľa ktorej malo sa odovzdať za vyššiu prídellovú cenu 1641 k. j. (najmä revír Lysá). Schválenie tejto dohody bolo však tiež odopreté. Do ďalších pojednávani zamiešali sa teraz všelijakí ľudia a 15. III. 1938 došlo v Prahe k poslednej dohode, podľa ktorej mali sa odovzdať za prídellové ceny 1612 k. j. (Javorník, časť z Lysej a Zubáku, atď.) V roku 1938/39 došlo k prevratu a takmer všetci uchádzači pozemkov odstúpili. V roku 1939 odovzdali

sme obecnému spoločenstvu v Dohňanoch bývalý les „Uhlisko“ vo výmere 13 ha 2945 m² a spoločníkom vo Vieske časť z lesa „Dlhá Lúka“, ktorú sme však predtým vyrúbali; z obce Vieska Bezedov 11 ha 1445 m² a z obce Hrabovka 5 ha 1885 m². Cena bola ustálená nízko. Cirkevná obec Zubák obdržala úplne zdarma roľu vo výmere 4 ha z „Lán“. — Na jeseň roku 1940 bolo podané viacero žiadostí na Štátny pozemkový úrad do Bratislavy, v ktorých sa žiada:

1. prepustenie 280 ha podľa §-u 11. zák. zákona, t. j. doplnenie už prepustených 220 ha na 500 ha.
2. ponechanie zbývajúcej plochy, takmer výlučne lesa podľa §-u 20. príd. zák.,
3. schválenie rozdelenia lesa medzi tromi spoluvlastníkmi (Eduard Schreiber: Zubák a Tustá Hora, Alfréd Schreiber: Lysá a Keble, Rupert Schreiber: Lednica, Kvašovský háj a Hrabovník).

Boj proti pozemkovej reforme, ktorý sme viedli spolu s Dr. Emilom Franklom, advokátom v Trenčíne, má byť neskôr zvlášť opísaný.

Pre malý odbyt bola ľažba v roku 1933 zákonom číslo 170 snížená na 60% normálneho etátu, bola však zase postupne zvýšená na 100%.

Hneď po vojne, teda od r. 1919, nastala vysoká konjunktúra pre drevo (poľahne pre každý tovar); táto trvala asi do roku 1921/22; potom išlo všetko normálne. Rokom 1927 započala zase konjunktúra, ktorá dosiahla svoj vrchol v roku 1929, aby počnúc rokom 1930 neočakávané a úžasne klesla. Zlepšenie započalo rokom 1936 a pokračovalo stále až k vysokej konjunktúre v r. 1939 a 1940, kedy Slovensko sa stalo samostatným štátom a jeho prebytky dreva našly ohromný odbyt v Nemecku a v novoutvorenom Protektoráte Čechy a Morava.

Na jeseň 1940 krátky popis veľkostatku je nasledovný:

Vo východnej časti veľkého kaštieľa býva Eduard Schreiber (nar. 1876). Cíti sa penzionistom. V strednej časti býva so svojou rodinou Rupert Schreiber (nar. 1883). Spravuje statok vo všeobecnosti, vybavuje daňové a úradné veci. V západnej časti kaštieľa býva spolu so svojou rodinou Alfréd Schreiber (nar. 1881). Zaoberá sa teóriou a dozorom nad revírom Lysá a pílou v Lúke. Prízemná časť uličná obsahuje hosťovské izby majiteľov a kancelárske miestnosti. Nepočtetné cesty par-

ku nie sú už udržiavané, odstraňujú sa iba vyschnuté stromy. Dobré lúky dodávajú seno pre kone statku, ktorý má teraz 3 kone a 1 žriebä. Dedinčania a robotníci z továrne ničia park, najmä hraničné múry, oznámenia u vrchností nepomáhajú. Načim podotknúť, že následkom neprísneho použitia zákonov so strany vrchností, hojne sa vyskytujú krádeže úrody ovocia; do prevratu r. 1918 stávalo sa to iba v ojedinelých prípadoch.

Hospodárstvo a majer v Lednických Rovniach vzal do prenájmu Eugen Nathan; stará smluva bola — keďže prenajíjomník bezchybne hospodári — predĺžená. Terazšie prenájomné činí 470 q žita. Predmetom prenájmu sú tieto hospodárske plochy:

Lednické Rovne s výmerou	172 kat. jut.
Dolná Breznica	5 „ „
Horenice	28 „ „
Prečinská Lehotka a Beluša	64 „ „
Lednica (Bílie) asi	31 „ „

Spolu okruhle 300 kat. jut.;

tieto role, lúky (a pasienok v Bíliem) boli zo záboru (podľa §-u 11. zák. zákona) prepustené, t. j. vlastníci majú voľné dispozičné právo. Voľné sú ďalej: pozemok pri stanici, susedný pozemok „Priekopy“, pozemky nad kaplnkou sv. Anny a okolo lesovne v Dolnej Breznici, píla v Dolnej Breznici, park, domy č. 3, 4, 146, 147, 152, 158, 159, 80 (kaštieľ) v Lednických Rovniach.

Neskôr nasledujúca tabuľka ukazuje, v ktorých obciach leží statok dnes a aké sú jeho výmery. Tu sa uvádzajú iba domy a dvory:

L e d n i c k é R o v n e : č. 3. dom účtovníka, č. 4. prenajíjomník, č. 10. majer, 10 a služobníctvo, č. 45. sezónní robotníci, č. 80. veľký kaštieľ, č. 146. pri tehelni, č. 147. na tehelni, č. 152. v starom skladišti, č. 158. na „Priekope“, č. 159. nadlesný.

Počet obytných miestností týchto domov je v tom samom poradí uvedený: 5, 3, 25, 26, 4, 44, 4, 3, 1, 6, 7, ďalej:

S t r e ž e n i c e : č. 56. hájnik (1 obytná miestnosť);

P í l a v L ú k a c h : č. 102. (3);

L y s á : č. 34. nová lesovňa (6), č. 40. stará lesovňa (4);

Dolná Breznica: č. 7. lesovňa (6), č. 8. hájovňa (2). Starý majer bol v r. 1937 požiarom zničený; č. 95. píla (5), č. 96. pri Sedláčke (1);

Horná Breznica: č. 45. hájovňa (2), Zubák č. 201. starý majer (2), č. 203. hájovňa (4), č. 237. lovecká búdka (1); č. 1. lesovňa (4);

Lednica: č. 1. majer Bílie (4), ďalej:

Lednická Lehota: č. 1. starý majer „Pivovar“ (11), č. 39. drevorubači (1), č. 41. drevorubači (2), č. 71. lesovňa (5), č. 35. nový dom Novosad (1).

Udržuje sa spolu 30 domových čísel, s 202 obytnými miestnosťami a s mnohými hospodárskymi miestnosťami. V revíri Lednica sa nachádza lovecká búdka č. 72 a je súkromným vlastníctvom Alfreda Schreibera.

V r. 1906 daroval Alfred Schreiber úplné zariadenie súkromného telefonu, ktorý bol spojený s rovnianskou kanceláriou statku, so 4 lesovňami a s pilou v Dolnej Breznici, taktiež s hajníkmi, pracujúcimi pri plavení palivového dreva. Telefónne zariadenie viedlo nad Dolnou Breznicou, Lednicou a Zubákom nad vysočinami a cez les do Lysej. Poruchy a prerušenia sa často vyskytovaly, takže udržiavanie vyžadovalo veľký náklad, následkom čoho sa vedenie s času na čas skracovalo. Dnes jestvuje spojenie už iba medzi lesnou správou, skladištom a lesovňou v Dolnej Breznici a tamojšou pilou.

Eduard Schreiber daroval v r. 1910 elektrické osvetlovacie zariadenie pre veľký kaštieľ (vtedy to bola ešte zvláštnosť), pozostávajúce z Bensolmotoru, generátoru a z olovených akumulátorov. Počas vojny sa olovené dosky zrekvirovaly, následkom čoho bolo celé zariadenie uložené mimo prevodzu. Po prevrate v roku 1918 kedy petrolej bol drahý a vzácny, celé okolie sa snažilo zaopatriť si elektrické svetlo. Eduard Schreiber dal poháňať jestvujúce dynamo mláfacou lokomotívou a dal rozšíriť vedúcu sieť, takže mnohé domy v Lednických Rovniach a v Prečín Lehotke mohli byť osvietené elektrickým svetlom. Toto dobre pracujúce zariadenie sa v r. 1923 vymenilo solidným zariadením, nachádzajúcim sa v pálenici a bolo iba na jar 1936 — po zavedení diaľkového osvetlenia na Rovniach — zastavené.

V Prečín Lehotke sa nachádzala jedna ručná tehelňa, ktorá dodávala tehly pre vlastnú potrebu až do roku 1925. Hlina je znamenitá, podľa potreby sa pánilo v

poľných peciach. Keďže táto prevádzka spôsobila mnoho mrzutostí a tehly sa mohli snadno zadovážiť z blízkej kruhovej tehelne, prevádzka bola zastavená. Pozemok tejto bývalej tehelne kúpil v r. 1936 Eduard Schreiber a dal na ňom vystavať dva rodinné domčeky.

V smysle zákona čis. 37 z r. 1928 a vl. nar. čis. 97 z r. 1930 započalo sa v r. 1933 s vypracovaním hospodárskeho plánu. Túto prácu veľmi pekne previedli do r. 1935 Fridrich Seitschek a jeho pomocník Rudolf Nather. Tento hospodársky plán bol Krajským úradom v Bratislave preskúmaný a schválený číslom 139.038.36 dňa 13. VII. 1936.

Tuná spomenieme, že ročné srážky v r. 1930-39 dosiahly na Zubáku priemerne 870 m/m.

V kancelárii statku nachádza sa (medzi inými starými mapami) mapa z r. 1812 s nápisom: „Plán z Prečín Lehotky k pánstvu Lednica, patriaci Jánovi Gobert de Aspermont Linden-Bainelt, atď. c. k. komorníkovi, skutočnému tajnému radcovi a rytierovi Malthesského rádu“.

Podľa čiastočne opravovaných katastrálnych hárkov Eduard, Alfred a Rupert Schreiber vlastnia tretinový podiel:

v obciach:	Les vo výmere ha	Roľe, lúky, pašienky, atď. ha	Katastrálny čistý výnos v Ks
Lednické Rovne	9	112	1.307.—
Prečín Lehotka	27	38	529.—
Horenice	33	68	378.—
Streženice	163	13	641.—
Hrabovka	5	—	43.—
Vieska-Bezdedov	6	—	19.—
Dohňany	13	—	90.—
Lazy p./Mak.	31	27	90.—
Lysá p./Mak.	262	554	1.281.—
Dolná Breznica	207	80	779.—
Snáška:	756 ha,	892 ha,	5.157.—

	Prenáška:	756 ha,	892 ha,	5.157.—
Horná Breznica		430	3	616.—
Zubák		1.131	80	2.278.—
Lednica		721	120	1.458.—
Kvášov		87	27	226.—
Beluša		—	11	146.—

S p o l u : 3.125 ha, 1.133 ha, 9.881.—,

pričom už zalesnené plochy sú ešte vedené ako hospodárske plochy.

Podľa hospodárskeho plánu bolo v roku 1935

3.774 ha 80 a 32 m² lesnej plochy,

179 „ 16 „ 85 „ hospodárskej plochy patriacej k lesnému
hospodárstvu a

120 „ 45 „ 99 „ neplodnej plochy

teda spolu 4.074 ha 43 a 16 m² (okrem prenajatých hospodárskych plach).

Celková hmota dreva činila vtedy 589.000 m³.

SOZNAM ZAMESTNANCOV (pozri i vyobrazenia) :

Florian Springer	od r. 1923 adjunkt, lesný v Lednici, nadlesný.
Pochádza zo Sudetska.
Jozef Scheithauer	od r. 1912 lesný v Zubáku, dôchodný, pochádza
zo Sudetska.
František Gopold	od r. 1923 vedúci lesnej dráhy, pochádza
zo Sudetska.
Viliam Drössler	od r. 1909 adjunkt v Lednici, tam lesný, lesný
v Zubáku, zo Sudetska.
Anton Schwarz	od r. 1912 revírny adjunkt, lesný v Dol. Brez-
nici, zo Šumavy.
Rudolf Nather	od r. 1924 rev. adjunkt, lesný v Lednici,
Sudetsko.
Jozef Schwarz	od r. 1933 rev. adjunkt, lesný v Lysej, Šumava.
Julia Müllerová	od r. 1935 kontoáristka (Sudetsko).
Karol Špánik	od r. 1924 predák, vedúci skladišťa.
Ján Kapusta	od r. 1933 správca pily Lúky.

Ludovít Margetin	od r. 1927 kurič a strojník, 1938 správca píly Dolná Breznica.
Gejza Kušnier	od r. 1929 strojvedúci.
Bruno Kristen	od r. 1919 kováč (Sudetsko).
Libor Bláha	od r. 1923 zámočník (Morava).
Bruno Scharbert	od r. 1925 brzdár, potom šofer (Sudetsko).
Štefan Backo	od r. 1925 kurič lokomotivy, predtým kočiš.
Jozef Šerý	od r. 1926 hájnik, predtým tesár (Morava).
Jozef Koch	od r. 1929 hájnik, predtým brzdár (Morava).
Jozef Struhár	od r. 1929 hájnik, predtým lesný robotník.
Ludovít Karas	od r. 1928 hájnik, predtým lesný robotník.
Alexander Papuča	od r. 1928 hájnik, predtým lesný robotník.
Martin Šeliga	od r. 1940 hájnik, predtým lesný robotník.
Viktor Wohlschlager	od r. 1910 hájnik, predtým lesný robotník.
Jozef Wohlschlager	od r. 1913 hájnik, predtým lesný robotník.
Vendelín Dorňák	od r. 1926 hájnik, predtým lesný robotník.
Ján Kadlec Obadek	od r. 1924 hájnik.
Ondrej Janíček - Mozolík	od r. 1919 hájnik, predtým lesný robotník.
Karol Šulák	od r. 1930 hájnik (Morava).

Alojz Müller (obrázok 3) pochádzal z okolia Römerstadtu (Rýmařov) bol vyučený mäsiar, slúžil u hulánov. Tam ho poznal barón Skrbensky ako zdatného poddôstojníka a vzal ho k sebe. „Lesný Müller“ (jager Müller) bol v Lednici nielen dobrým hájnikom zveri, ale hneď prijal smer Zlámala; lepšieho pestovateľa lesa nebolo možné si predstaviť. Bol všeobecne obľúbený a vážený. Zomrel v Lednici v roku 1916.

Lednické Rovne, ktoré vznikly v r. 1925 zo spojených obcí Lednicovné a Prečinská Lehotka, počítajú dnes 1.691 obyvateľov (v r. 1890 bolo ich sotva 600). Majú hotel s kinom, 2 hostince, 1 potravné družstvo, 4 mäsiarov a rozličné obchody, 5 triednu štátnu ľudovu školu, 2 tr. rím. kat. ľudovu školu. Je tu i štátny obvodný lekár. Sklárňa pracuje teraz s dvoma pecami.

Náš statok vyplatil v posledných 20 rokoch na platoch a mzdách 30 milionov Kč (československé) a Ks (slovenské koruny); továreň otcom založená vyplatila ešte o mnoho viac.

Sieť lesných ciest bola tak plánovite vybudovaná, že sa na Slovensku sotva najde podobný les (veľký hriech slovenského lesného hospodárstva!).

Úradníkov, hájnikov a kvalifikovaných robotníkov vychová si statok sám. Z 12 hájnikov 9 boli predtým u nás tesármi alebo drevorobotníkmi, všetci 4 revírnici začali u nás ako adjunkti, i poslední 4 nadlesní. Našich úradníkov a robotníkov druhej lesnej statky ochotne zamestnávajú na svojich statkoch, mohlo by sa v tomto smere takmer hovoriť o „Lednicko-rovnianskej škole“.

Po 50 ročnom retrospektívnom pohľade môže sa smelo hovoriť, že je to výsledok nemeckej tvoriacej vôle a nemeckej lásky k lesu. Ale neslobodno zabúdať ani na to, že slovenská pracovitosť bola tiež potrebná, aby sa tak mnoho vytvorilo. Spoločná práca Nemcov a Slovanov stvorila aj tuná nádherný akkord!

Napriek od roku 1920 stále hroziacemu vyvlastneniu veľkých lesných častí, vysadenie kultúr a ich pestovanie nebolo zanedbané. Odborníci, ktorí statok navštívili, sa vždy s pochvalou zmieňovali o ňom. O vzornom vedení statku svedčia:

Diplom maďarského kráľovského ministerstva poľnohospodárstva z r. 1906.

Uznanie Okresného úradu v Trenčíne čís. 15.942/1934, okres. lesný Jaroslav Auerhahn náš les dobre poznal;

Pochválenie, ktoré vyslovil štátny hlavný lesný radca Ing. Tibor Blattny, pri príležitosti exkurzie v našich lesoch v r. 1935, zmienka lesného Štátneho pozemkového úradu v Prahe, Otta Demutha, ktorý hovoril, že na celom Slovensku sú iba dve lesné správy, ktoré lesy ošetrujú z vyššieho hľadiska lesného hospodárenia: sú to Ballestrem a Lednické Rovne.

Lesný inžinier Karol Pokorný zo Štátneho pozemkového úradu v Bratislave sa v roku 1939 podobne vyjadril.

Konečne vyslovuje sa ešte raz srdečná vďaka všetkým spolupracovníkom, i tým
mnohým „neznámym vojakom“, ktorí majú účasť na dnešnom stave „Dominia
Lednicz“.

1

Jozef Schreiber
1835-1902

2

Ján Zlamal 1866-1939
nadlešný 1891-1900

3

Müller

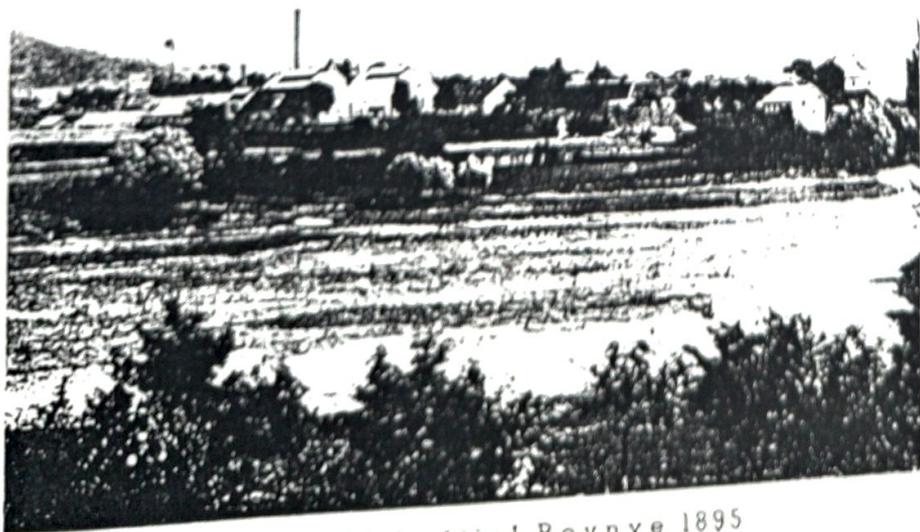
Veľký kaštieľ a majer Rovňe 1895

6

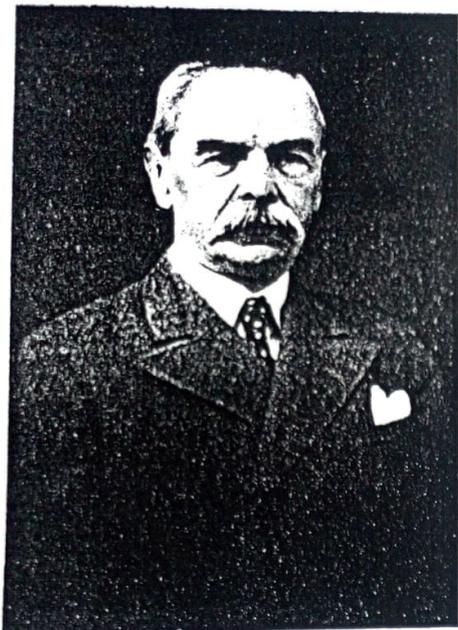
Zrúcanina hradu Lednice

5

Škláreň, škola, malý kaštieľ Rovňe 1895

7

Eduard Schreiber
nar. 1876

8

Max Schreiber
1879-1914

9

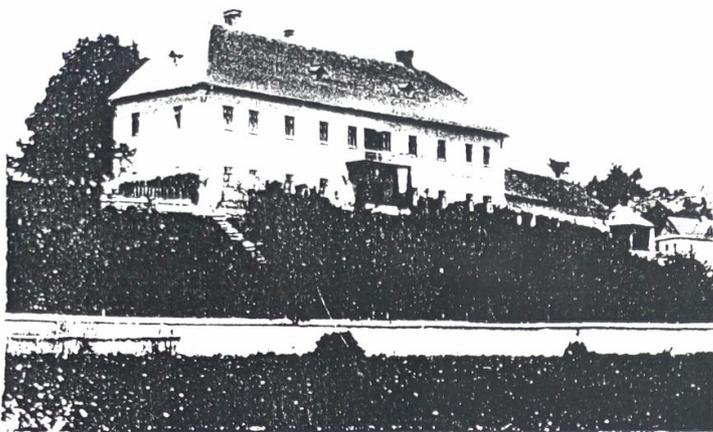
Alfred Schreiber
nar. 1881

10

Rupert Schreiber
nar. 1883

11

Malý kaštieľ v Perecs. Szabadi, 1895

12

Veľký kaštieľ Róna, 1910

13

Rodinná krypta v parku Rovnye, vyst. 1903

14

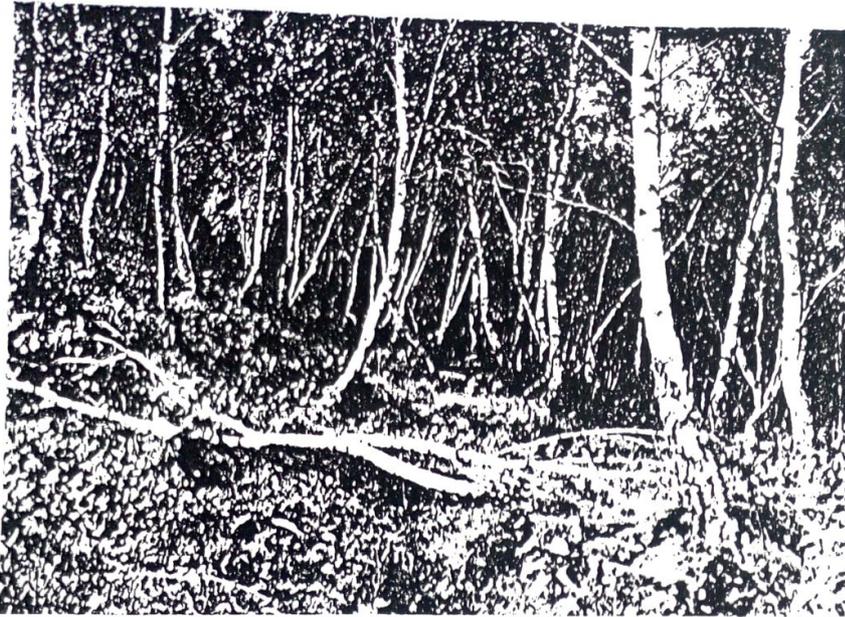

Emil Klose
nadlesný 1901-1909

15

Michal Hausknotz
adjunkt. lesný a nadlesný 1896-1916

Dolná Breznica: „Brezie“ 1908

17

Obrazy 16-19 ukazujú les
aký bol.

18

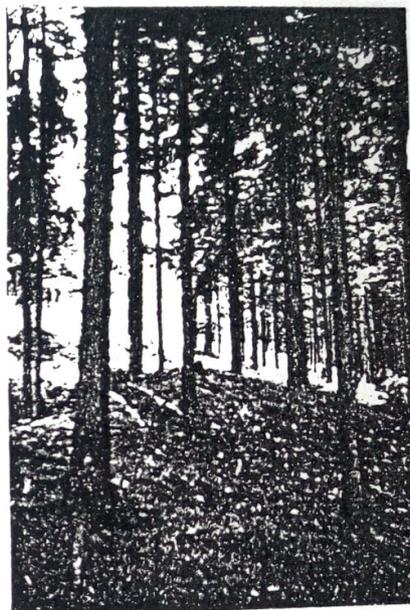
Lednica: „Žrnová“ 1895

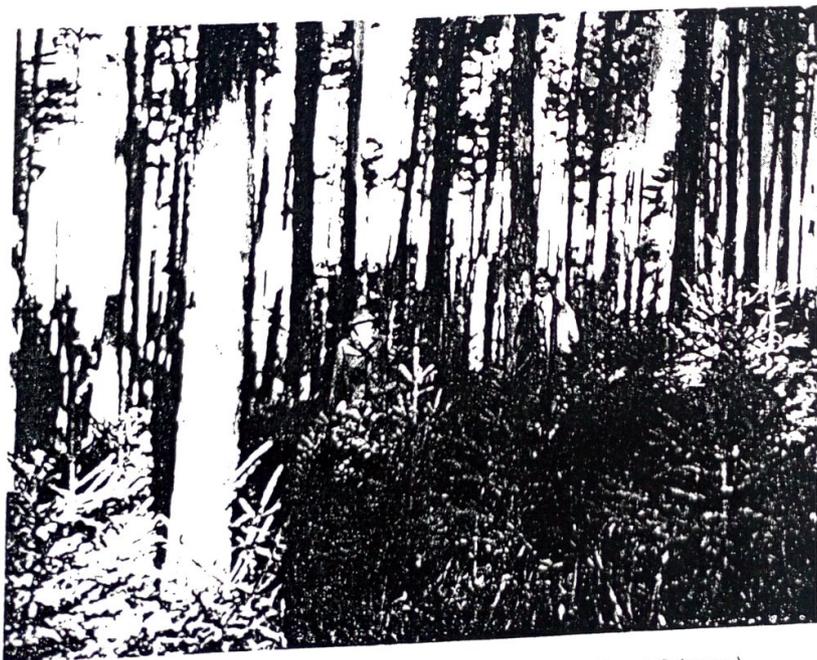
Zubák: „Dubová“ 1900

Zubák: „Potumie“ 1900

Lednica
porast, zalesnený 1895

Kvášovský háj 1928 (nadlesný Falk, lesný Schwarz)

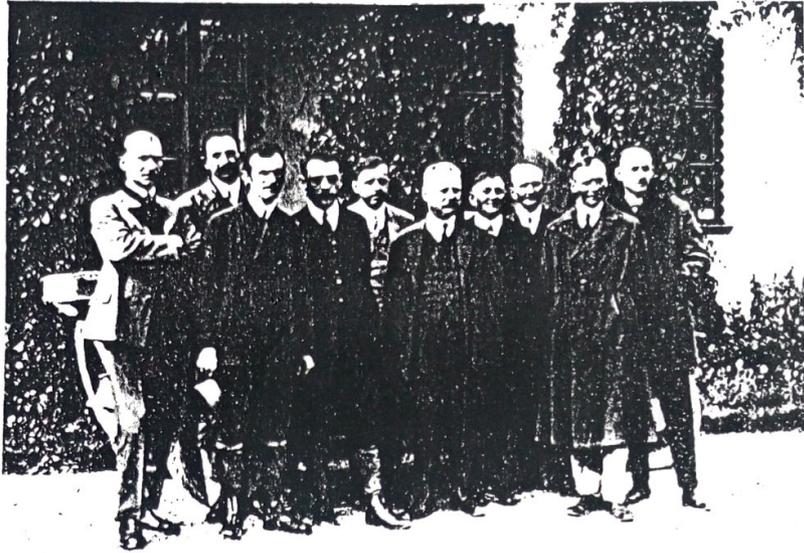
Lednica u Novosada 194

Obrazy 20-24 ukazujú les
aký je teraz.

24

Úradníci veľkostatku v roku 1928

zlava: Nather, Frant. Novotny (revirnik Lysá 1926-1935), Springer,
Hubert Rosenauer † 1931, Falk, Drössler, Othmar Matzner (drevosklad
do 1932), Gopold, Ant. Schwarz, Scheithauer

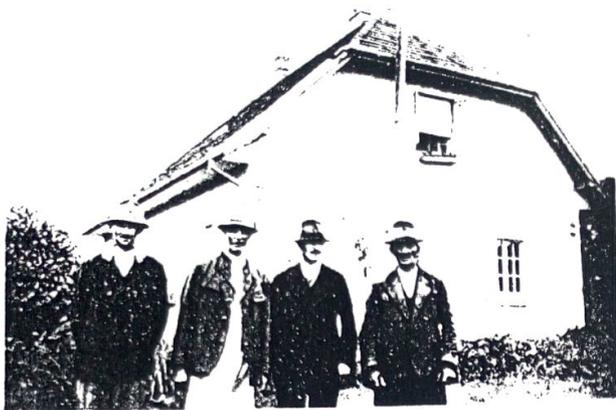

Vladimír Falk
1921-1935 adjunkt a nadlesný
(od 1935 u Moiláthovej v Gbelanoch)

Florian Springer

28

Revír Sreženice:
Struhár, Ant. Schwarz, Šerý, Koch

29

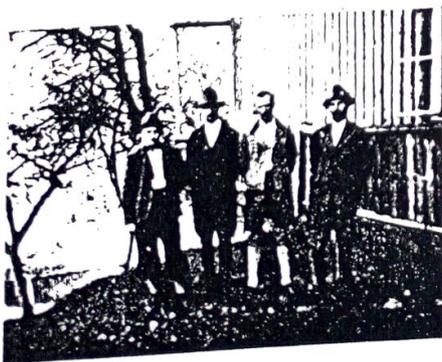
Revír Zubák:
Jozef Wohlschlager, Drössler,
Dorniak, Viktor Wohlschlager

30

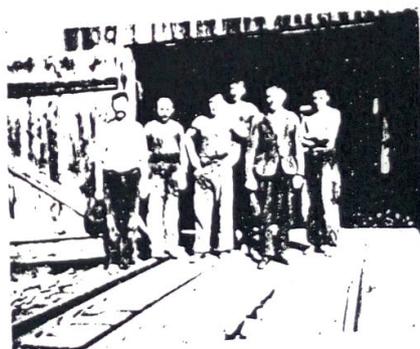
Revír Lednica:
Karas, Nather, Papuča,
M. Šeliga (výpomoc. hájník)

31

Revír Lysá: Šulák, Janíček,
Joz. Schwarz, Kadlec

32

Píla Lúky:
Druhý zprava Kapusta

